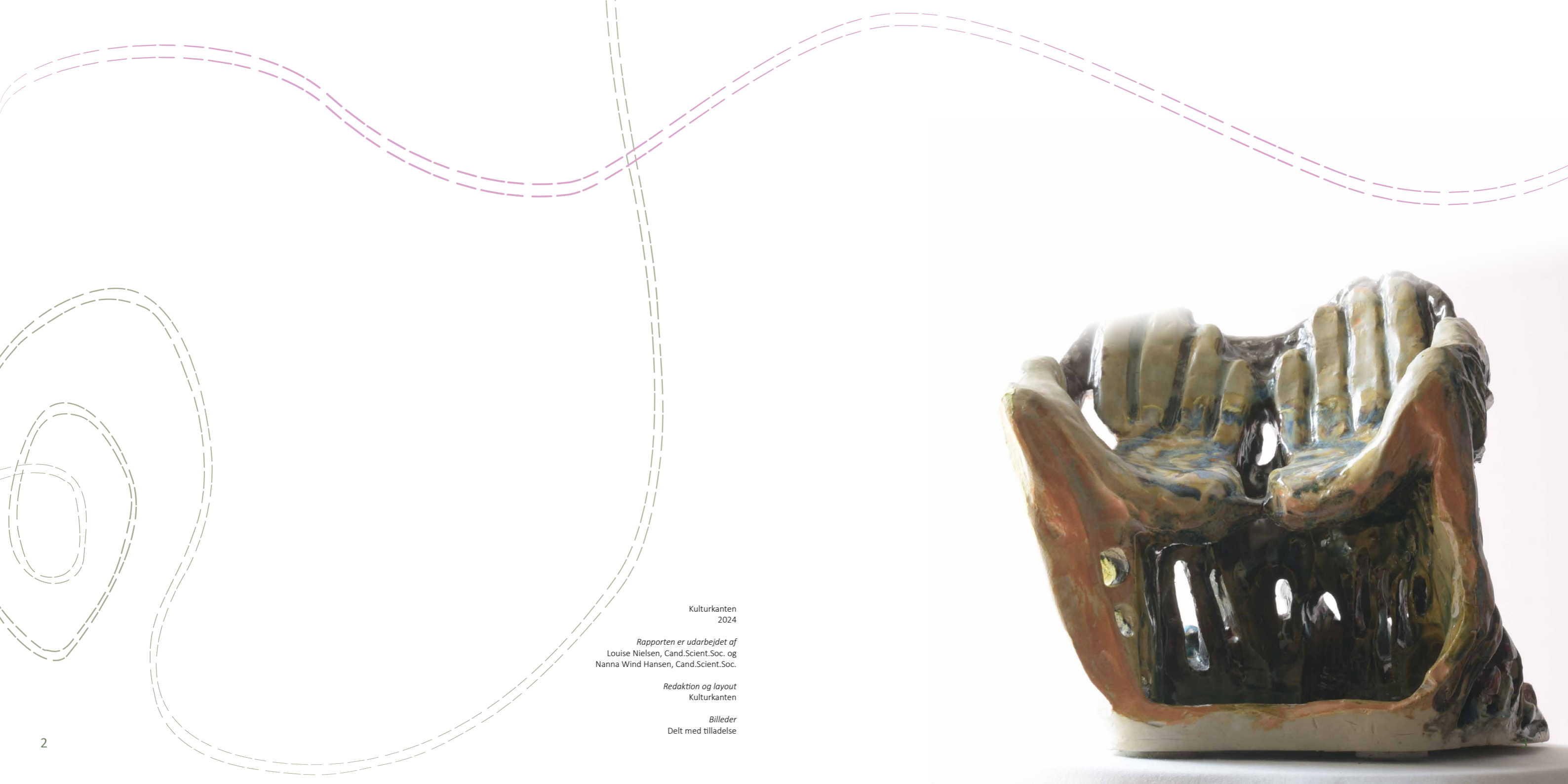

Sund med Kultur

Opsamling på projekter og erfaringer i indsatsområdet

Kulturkanten
2024

Rapporten er udarbejdet af
Louise Nielsen, Cand.Scient.Soc. og
Nanna Wind Hansen, Cand.Scient.Soc.

Redaktion og layout
Kulturkanten

Billeder
Delt med tilladelse

Sund med Kultur

- 5 Introduktion
- 6 Kort om strategierne
- 8 Hvad vil vi fortælle?
- 10 DEL 1 - Signaturprojekterne
- 30 DEL 2 - Opsamlinger fra den lille pulje
- 42 DEL 3 - Brugernes oplevelse
- 49 DEL 4 - anbefalinger

Vi oplever et samfund der skriger på løsninger, når det kommer til velfærd, trivsel og sundhed, og udfordringer som stress, angst, psykiske lidelser, ensomhed, socialt pres og livsændrende sygdom i helhed skal tænkes på tværs af sektorer og fagligheder. I Kulturkanten 2021-24 har man valgt at fokusere på koblingen mellem kunst, kultur og sundhed, og indsatsområdets mål er kulturaftalens bidrag til den nationale dagsorden.

Med kunsten og kulturen som katalysator har indsatsområdet skulle være med til at stimulere til innovativ og aktiv brug af kunsten og kulturen blandt andet i sundhedsvæsenet, og samtidig give mulighed for, at kunstnere får muligheden for at udvikle sig, skabe nye projekter, finde nye markeder og realisere sig selv gennem kultur og kunst.

Kulturkanten har i perioden 2021-2024 satset på to puljestrategier for at nå vores mål. Det har vi delvis gjort for at samle en bred vifte er erfaringer i en nordjysk kontekst, og fordi puljer er en god katalysator for lokale samarbejder og eksperimenterende tilgange til kunst og kultur i sundhedsfremmesammenhænge.

Kort om strategierne

Puljen til Mindre projekter / De små projekter

Puljen arbejder med projekter med en eksperimenterende tilgang i krydsfeltet mellem kunst, kultur og sundhed, og forsøger at opdyrke aktørfeltet der ønsker at åbne døren til nye måder at arbejde med kunsten på i et sundhedsfremmeperspektiv.

Projekterne blev særligt vurderet på:

- Valget af målgruppe og dertil indsigt i målgruppens udfordringer og behov,
- valget af metode og projektets realiserbarhed
- projektets bidrag til at skabe indsigt i, hvordan kunst og kultur kan bidrage til sundhedsfremme på nye måder
- og til sidst projektets bidrag til kompetenceudvikling af kunstnere og foreninger indenfor kultur og sundhedsområdet.

Fakta om den lille pulje

- Bevilling på max. 50.000
- Projektforløb på max 6 måneder
- Puljen havde 3 runder (21, 22 og 23)
- Antal ansøgninger i alt: 79
- Antal bevillinger i alt: 30

Puljen til signaturprojekter

Puljen har været til projekter der arbejder med at forstå signifikansen af kunst og kultur i et sundhedsperspektiv, og projekter der bidrager med ny viden, forskning eller praksisnær formidling.

Projekterne blev særligt vurderet på:

- Projektet skal være relevant og have en effekt på kultur-og sundhedsområdet. Hertil skal der være fokus på graden af netværk og partnerskaber på tværs af sektorer og bidraget til ny viden ved dokumentation af projektets effekter.
- Projektet bliver derudover også vurderet på kvaliteten og aktiviteterne. Her kigges der på omfanget og den geografiske udbredelse af projektets aktiviteter og inddragelsen af tværfaglige kompetencer.
- Til sidst vurderes projektet ligeledes på baggrund af administration og organisering. Her menes der projektets samarbejdspartnere af projektet, organiserings samlede kompetencer til at udføre projektet og muligheden for at videreføre eller forankre resultaterne efter projektets afslutning.

Fakta om signaturpuljen

- Bevillinger på mellem 500.000 – 1.000.000
- Der er tale om flerårige projekter
- Puljen havde 1 runde (2021)
- Antal ansøgninger i alt: 11
- Antal bevillinger i alt: 4

Hvad vil vi fortælle?

Alle projekterne, på tværs af de to strategier, har det tilfælles, at de gennem et bredt spektrum af kunst og kultur ønsker at belyse, italesætte eller inddrage forskellige målgrupper af eller sundhedsfaglige genrer hos de nordjyske borgere. Formålet med indsatsområdet Sund med Kultur har været at forbedre nordjyske borgeres sundhed i bred forstand gennem brugen af kunst og kultur, og samtidig skabe nye arbejdsområder for nordjyske kunstnere. Baseret på flere undersøgelser, herunder fra WHO, er der indledende evidens for, at kunst og kulturelle aktiviteter kan have betydning for sundhed, trivsel og livskvalitet for både børn, unge voksne og ældre.

I det følgende vil indsatsområdets samlede erfaringer opsummeres i 4 dele, med det håb, at læser bliver inspireret og klogere på egne projektilgange, nye spændende samarbejder og udviklingsperspektiver.

Del 1 – Lidt om Signaturprojekterne

Del 2 – Opsamlinger fra den lille pulje

Del 3 – Brugernes oplevelser

Del 4 - anbefalinger

Del 1

Signaturprojekter

OS DER LEVER

Kulturkanten har arbejdet med 4 flerårige signaturprojekter i indsatsområdet Sund med Kultur. De 4 projekter har alle fået støtte mellem 500.000 og 1.000.000 kroner, og bidrager med forskning, kulturændringer og gennemtestede håndgribelige metoder. Alle har de det til fælles, at der fokuseres på kunst og kultur af høj kvalitet – og patienten/deltagerens møde med kunsten som fællesskaber eller medskaber.

Først gennemgås de enkelte projekter og deres resultater kort, derefter anskues delkonklusioner i en samlet analyse på tværs af de fire projekter.

Fod På Gulv

Tempi & Genklang

www.fodpaagulv.dk

Fod På Gulv er skabt som et svar på det stigende samfundsproblem som mental og fysisk mistrivsel udgør, og i den sammenhæng hvilken betydning folkedans kan have på de udvalgte målgrupper ved at skabe et rum for et fysisk fællesskab med bevægelse. Derfor har de en forventning om at skabe øget trivsel, sundhed og fysisk aktivitet, samt at reducerer ensomhed hos de sårbare gennem folkedansen.

Projektet har også det formål at skabe grund for forskning, og arbejder sammen med Nordjysk Center for Kultur og Sundhed (NOCKS) om opsamling og formidling af resultater med fokus på både fysisk og mental trivsel. For at imødegå deres målsætning arbejder projektet med to målgrupper, henholdsvis sårbare unge (15-30 år) med mental mistrivsel, isolation og stillesiddende adfærd, og psykisk syge voksne i botilbud med dårlig sundhed, isolation og overdødelighed.

Deres hovedaktiviteter er opdelt i to, og forholder sig både til de konkrete aktiviteter for målgrupperne, samt forberedelse og efteruddannelse af musikere/ instruktører, så de er klædt på til at lede 'tilpasset folkedans'.

Resultater

Fod På Gulv har haft to separate målsætninger for deltagerne, hvor fysiologiske biomarkører har været målt på den ene side og den mentale trivsel har været på den anden.

I forbindelse med det fysiske helbred har det været svært at få de unge til at lade deres biomarkører måle af forskellige årsager, men de endelige resultater indikerer en markant fremgang i fysisk form.

Den mentale trivsel fremstilles som den største succes – og der har været mærkbar fremgang på de unge såvel som de ældres mentale trivsel.

I flere tilfælde fortæller de voksne, der omgiver de unge, at de mod vane, fulgte forløbene fra start til slut og mødte glade og engagerede op og nød fællesskabet og folkedansen. F.eks. fortælles der om en ung, der efter at have danset sammen med andre har oplevet, at det er okay at begå fejl, og at man kan more sig sammen over disse fejl. Det fortælles ligeledes at grupperne oplever den fællesskabsfølelse der

dannes i folkedanssessionerne udenfor folkedansen. Yderligere fortæller unge og deltagende undervisere om, hvordan folkedansen har haft positiv indflydelse på deres selvtillid, og gjort kontakten til andre mere overkommelig.

Som årsag peges der på det særlige og trygge rum som opstår i folkedansen. Det er noget man er sammen om, en opgave man løser sammen hvor individet fjernes til fordel for fællesskabet. Der peges også på, at folkedansen er en kombination af let berøring, koordinering, rytme og aktivitet som under guidning og i faste rammer skaber det trygge rum for deltagelse og udfoldelse.

For mere information om projektet, film med deltagere samt den endelige forskningsrapport, henvises til projektets egen hjemmeside.

En Som Mig [ensomme mig]

Brønderslev Forfatterskole &
FilmMaskinen

En som mig [Ensomme mig] er et projekt skabt af et samarbejde mellem Filmmaskinen i Frederikshavn og Brønderslev Forfatterskole, der gennem forløb for 8. klasser i Region Nordjylland ønsker at skabe et sprog for ensomhed gennem elev-producerede film og fortællinger om emnet. Ved at arbejde med ensomhed og skabe et sprog herfor, har projektet en målsætning om at give de unge en måde at takle følelsen af ensomhed - der beskrives som et grundvilkår, som vil opleves på et tidspunkt gennem livets forskellige faser – gennem en tilgang for italesættelse. Da ensomhed kan være et følsomt emne, har projektet haft et samarbejde med Headspace og GRIB.

Selve forløbet har bestået af en-dags forløb i diverse 8. klasser, hvor klasserne inden dagen har fået en film og en novelle, som de opfordret til at gennemgå på forhånd. Dagen efter blev eleverne mødt af projektets undervisere, som guidede dem gennem samarbejdet om at skabe en fortælling og tilhørende film på aktivitetsdagen.

Baseret på projektet er der udviklet et undervisningsmateriale, der kan bruges af undervisere i udskoling for at sætte fokus på og arbejdes med ensomhed, der blandt andet udspringer fra elevernes egne råd og tanker om, hvordan man arbejder med emnet.

Resultater

For "En Som Mig" har man kunne se, at der er blevet skabt samtaler om ensomhed blandt eleverne, og i specifikke tilfælde, har eleverne også kunne genkende hinanden gennem deres filmiske udtryk, hvormed der er blevet skabt opmærksomhed omkring de enkelte elever, der kunne have oplevet ensomhed. Disse resultater har været set af de undervisere, der blev sendt ud til skolerne i projektet, og er konkrete eksempler på, hvad en alternativ kunstnerisk udtryksform kan afføde blandt klassekammerater.

På et overordnet plan er der også blevet produceret et undervisningsmateriale, således der er noget at arbejde videre med efterfølgende. Undervisningsmaterialet er udformet ud fra de samtaler emnet åbner op for, hvor

der vurderes, at eleverne ikke selv ville kunne varetage den på en hensigtsmæssig måde. Materialet giver en række konkrete værktøjer og anbefalinger når emnet falder på ensomhed for unge i udskoling.

Undervisningsmaterialet giver mulighed for at sprede projektet yderligere, mens det efterlader klasserne med en mulighed for videre arbejde. Erkendelsen af, at det ikke kun er de unges ansvar at tage hånd om ensomhed eller at det er deres skyld, de sidder med den følelse, er også vigtig at nævne i denne forbindelse, og af den årsag har de unge også fået mulighed for at give deres meninger og bud på, hvordan nære voksne kan tackle mistrivsel – noget der også er gengivet i undervisningsmaterialet som en række konkrete anbefalinger.

Kulturkraft

Aalborg Universitetshospital

www.kulturkraftnord.dk

Kulturkraft er et projekt, hvis formål er at forbedre rehabiliteringstiden for udskrevne patienter, men hvor projektet ligeledes har en bredere hensigt. Denne større intention har til formål at skabe en erfaringsbaseret og dokumenteret model, hvor kultur- og sundhedssektoren komplementere hinanden.

Projektet tilbyder forløb på kulturinstitutioner, hvor patienterne møder kunsten som tilskuer eller medskabere og får tilpasset formidling. De slutter de enkelte forløb af med fællesspisning og fælles refleksion. Projektets vision er at skabe en kulturel oplevelse og et socialt samlingspunkt, hvor deltagerne møder ligesindede, der er i tilsvarende sygeforløb og/eller eksistentielle ubalancer. Her kan de spejle sig i hinanden, danne nye relationer og indgå i fællesskaber. Det er vigtigt for projektet, at patienterne følger hinanden i forløbet – og de får mulighed for at medbringe en pårørende.

Kulturkraft har et todelt formål, hvor kulturaktiviteterne for patienterne gerne skal resultere i bedre rehabilitering og højere livskvalitet hos målgruppen.

Projektet samarbejder med mange kulturinstitutioner og andre mindre kulturhuse. Iblondt disse partnere er blandt andre; Kunstnerværkstedet Norheim & Ørntoft, Kunsten – museum for moderne kunst, Aalborg symfoniorkester og Aalborg Teater. NOCKS er også tilknyttet hvis formål er at evaluere projektets effekter. Det er Kulturkrafts ambition i fremtiden at kunne skalere projektet og implementere det yderligere regionalt, såvel som nationalt, med flere "kulturhuse" som samarbejdspartnere.

Resultater

Kulturkraft gengiver resultater, der omhandler den fælles oplevelse, der er mellem patienter og pårørende, der er essentielle for patienternes rehabilitering. Det udledes i den forbindelse at en positiv oplevelse ikke blot er gavnlig for patienten, men også relation mellem patient og deres pårørende, og dobbeltbilletterne angives som gavnlige og vigtige i denne sammenhæng.

Konkrete eksempler på, hvordan Kulturkrafts aktiviteter har genereret resultater mellem patienter og pårørende, kan ses når de gennem det medskabende møde med

kunsten får nye måder at udtrykke sig på, hvormed der bliver kommunikeret følelser eller tanker, der har været svære at sætte ord på. Også den fælles oplevelse at vandre og lave mad sammen har skabt grobund for samtalerum, hvor man har kunne spejle sig i hinanden, men hvor omgivelserne og fællesskabet, og ikke sygdommen, har været dominerende.

Det angives, at ikke alle aktiviteter og elementer af projektet har været lige populær hos alle, men at den udøvende kunst har været en særlig positiv og givende oplevelse, også for den store andel af folk, der ikke har været i berøring med den form for kunst og kultur før.

For mere information om projektet, indholdet og dets endelige resultater henvises til projektets egen hjemmeside.

Os Der Stadig Lever

Dune Productions

www.duneproductions.dk

'Os Der Stadig Lever' er en regional turné, hvor filmen 'Os Der Lever', vises i en tilrettelagt version for beboer på plejehjem. 'Os Der Lever' er et filmisk og musikalsk portræt af Nordjylland. Projektet er skabt i et samarbejde mellem Dune Productions, Musikkens Hus og Aalborg symfoniorkester.

Projektet og særligt turnéen rundt på plejecentrene er kendetegnet ved at filmen produceres, så den tilgodeser målgruppens interesser og kapacitet. Projektet har derfor fokus på at gøre filmen mere nærværende og lade den "træde ud af skærmen". I dette projekt er det gjort ved at opføre musikken live til musikken.

Plejecentrene får muligheden for at blive en kunst- og kulturaktør og invitere beboere, personale, pårørende og lokalbefolkningen indenfor til en kulturoplevelse. En oplevelse, der er særligt tilrettelagt og af meget høj kvalitet, uden det belaster og medfører ændringer i organiseringen af plejecentrets daglige arbejde.

Dertil var hensigten med denne turné var at give beboere på plejecentre mulighed for at opleve film, i

deres vante omgivelser, i et faciliteret samvær, der gør filmvisningen nærværende og trivselsstyrkende.

Ambitionen og formålet bag turnéen er på en side at opfinde nye måder at se film på i ældreplejen, og på sigt skabe en tradition for offentligt tilgængelige filmklubber på landets plejehjem. Filmkoncertens formål og intention er at skabe rum, hvor beboer samles for at være fælles om noget. Her har beboerne mulighed for at opleve det, snakke om det, synes om det, udfordres af det, tage stilling, blive rørt eller overvældet. Projektet opfordrer efter filmkoncerten til at beboer, personale og pårørende kan snakke om oplevelsen i fællesskab over en kop kaffe og et stykke kage.

Resultater

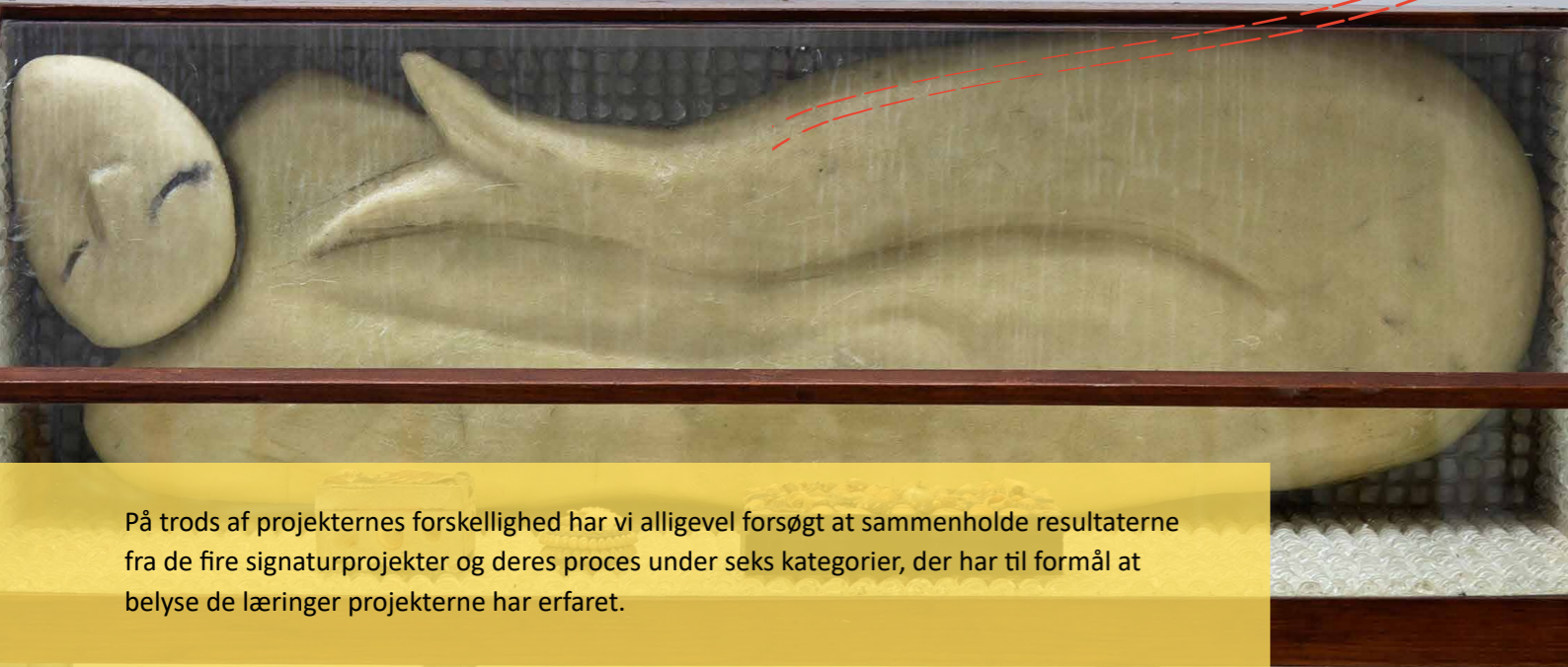
Os Der Stadig Lever har på deres aktiviteter på plejehjemmene oplevet, at beboerne er blomstret op af minder fra deres liv i Vendsyssel, som filmen portrætterer. Der har været eksempler, hvor beboerne indledningsvist har været "gnavne", men løbende blevet engageret og taget tilbage til de sceniske billeder, der optræder i filmen.

Sammensætningen af film og musik, har vist at ramme bredt, fordi det har tilgodeset en oplevelse som både syns- eller hørehæmmede har kunne deltage i.

Den fælles oplevelse er også central for projektets resultater – her har beboerne haft en fælles oplevelse som på mange måder modvirker ensomhed. I forlængelse af dette, har det også været vigtigt, at oplevelsen foregår i vante omgivelser, hvormed oplevelsen ikke har været for overvældende og krævende. Beboernes familier har i øvrigt været inviteret med til filmvisningen, hvilket har affødt værdifulde samtaler familierne imellem, om det levede liv og minder om en anden tid.

Sidst men ikke mindst, har en essentiel og meget praksisnær erfaring været udviklingen af en mobil skærm. På den måde lettes det lokale "tekniske pres", og man skal ikke gå på kompromis med hverken billed- eller lyd-kvalitet.

Delkonklusioner Signaturprojekter

På trods af projekternes forskellighed har vi alligevel forsøgt at sammenholde resultaterne fra de fire signaturprojekter og deres proces under seks kategorier, der har til formål at belyse de læringer projekterne har erfaret.

- Erfaringer med målgrupperne,
- Kunstnerens betydning,
- Udfordringer,
- Samspillet mellem kunsten/kulturen og sundhed,
- Hvad kan kunsten/kulturen generelt, samt
- Anbefalinger.

Det er væsentligt at bemærke, at opsamlinger og resumé er baseret på interviews med projektlederne, hvor flere af projekterne endnu ikke er afsluttet. Det er dog vurderet, at de alle er nået et punkt, hvor der ikke vil opstå væsentlige erkendelser efter interviewtidspunktet.

Erfaringer med målgruppen

UNGE

Signaturprojekternes målgrupper spænder bredt, fra aldersspecifikke 8. klasser, sårbare unge, psykisk syge, plejehjemsbeboere og hospitalspatienter – hvoraf sidstnævnte mestendels er patienter med en cancerdiagnose.

Arbejdet med 8. klasser kan give meget forskellige oplevelser, da klasser ikke ligner hinanden og kan afvige meget i gemyt, engagement, interesse og færdigheder. Lige så forskellige som eleverne er, er klasserne det samt de voksne der omgiver dem. Generelt lader det til at have en positiv effekt for engagementet hos eleverne, når der er professionelle filmskabere ude i klasselokalerne, og man dermed bryder med skoleårets hverdag og de almindelige voksne. Samspillet mellem de professionelle aktører og klassens "voksne" har betydning, men er ikke altafgørende for formålet i denne henseende.

Arbejder man i stedet med sårbare unge, kan det være nødvendigt at have lidt flere overvejelser og værktøjer i rygsækken inden projektet påbegyndes. Fod På Gulv, der har arbejdet med denne målgruppe, har haft en forståelse af, at de unge grundet mentale udfordringer og eventuelle diagnoser, kan have svært ved at indgå i aktiviteter med andre. Særligt under forudsætning af, at der er en forventning til, at de unge aktivt deltog i

noget, der er helt nyt for dem. For at imødegå denne udfordring, og for at projektet havde de bedste forudsætninger for at lykkes har de taget forskellige værktøjer i brug, som blandt handler om klarhed om målgruppen for de udøvende projektmedlemmer, samt forventningsafstemning af tilgange, sprog og greb:

- Som et første trin har de sammensat musiker- og danseinstruktørgrupper ud fra kriterier om, at de er i stand til at varetage opgaven med at kunne spille på de unges præmisser – herunder skifte tempo, stoppe og starte mm.
- Herefter er der blevet afholdt en workshop hvor både musikere, danseinstruktører og de aktører der arbejder direkte med målgruppen i hverdagen, deltog for at skabe en fælles forståelse af målgruppen.

Dette har givet alle professionelle involverede en fælles viden om både arbejdet med de unge og formålet med projektet, hvilket har styrket tilgangen og mødet med målgruppen.

Det erfares også, at de unge stadig kan udvise skepsis og ængstelighed ved at deltage, og her udtrykkes vigtigheden af at have medarbejderne på undervisningsinstitutionerne med som et forbillede for deltagelse. De steder, hvor medarbejdere ikke selv deltog, var også de steder, hvor færrest unge havde modet til at deltage aktivt, og det understreges at voksne autoritetsfigurer derfor har en særlig betydning for, hvor vellykket aktiviteterne bliver.

Fod På Gulv har et sideløbende forskningspor, hvor ønsket har været at måle på fysiologiske og biologiske faktorer sideløbende med trivselspåvirkningen. Her er de unge mindre villige til at deltage i at blive målt på, hvilket kan skyldes mange årsager, men noget peger på, at psykiske sårbarhed og forestillingen om eventuelle konsekvenser af sådanne målinger, har afholdt de unge fra at deltage.

ÆLDRE

Med plejehjemsbeboere som målgruppe, kan det være en fordel at sætte sig ind i, hvad denne målgruppe kan holde sig fokuserede på, og indenfor hvilken tidsramme. At have målgruppens kognitive funktioner in mente har haft stor betydning for, tilpasningen af Os Der Stadig Levers projekt, hvormed de har tilpasset filmen dens specifikke publikum. I forlængelse af dette er genkendelighedsaspektet også en pointe, der bliver fremhævet, forstået således, at det anses som en fordel, hvis der vises film med genkendelige elementer i, og noget der forholder sig så tæt på realitet som muligt.

Det har været vigtigt for projektet at skabe et samtalerum, og derfor er det også vigtigt at have nogle til at faciliterer og gribe, hvad filmen og oplevelsen åbner op for. Generelt er et godt kendskab til plejehjemsbeboere som målgruppe, herunder kognitive funktioner og generelle hverdag, en fordel, for at målgruppen får den bedst mulige oplevelse. Derfor har projektet også en tydelig "anden" målgruppe, som netop er de frivillige "filmvenner", personalet

på plejehjemmene, pårørende mv., der deltager i oplevelsen. Det er vigtigt at de er i stand til at skabe og rumme samtalerne, der løfter og integrerer oplevelsen.

Hospitalspatienter som målgruppe dækker over et bredt spektrum af mennesker, selvom de fleste af deltagerne i Kulturkraft har været cancerpatienter. Da målgruppen oftest er langtidssyge, er det vigtigt at tage praktiske og logistiske hensyn. Selvom målgruppen er væsentlig mere mobil end f.eks. plejehjemsbeboere og 8. klasser, bliver de fleste i målgruppen også opfordret til at opretholde noget der ligner en hverdag – derfor skal aktiviteterne i videst muligt omfang tage hensyn til det. F.eks. må aktiviteterne som hovedregel ikke foregå om fredagen eller midt på dagen. Men det er generelt udfordrende at ramme en så bred målgruppe med tilbagevendende forløb.

Kunstnerens betydning Har kunstneren en særlig betydning for gennemførelsen af projekterne i "sundhedens navn"?

Tre af signaturprojekterne har haft kunstnere eller professionelle involveret der alle har skabt aktiv og medskabende betingelser for deltagelse. Os Der Stadig Lever adskiller sig dog lidt, da de ikke har medskabende aktiviteter med deres målgruppe, foruden rummet for dialog og samtale. De er derfor ikke indraget i denne delkonklusion.

Kunstnerens anderledeshed er kunstnerens styrke

De øvrige signaturprojekter har benyttet sig af og fremhævet brugen af kunstnere eller eksperter. Fælles for brugen af kunstnere er, at de skaber et rum for samtale og kommunikation for målgruppe ved at være omgivet af folk, der udtrykker sig og tænker anderledes end den måde målgruppen i de fleste tilfælde gør. F.eks. præsenterer og faciliterer en filosof en måde at tænke over og drage nytte af en kulturel oplevelse, mens filmskabere giver noget "street credit" som underviser, fordi de kommer med erfaringer, oplevelser og nye måder at undervise på, der adskiller sig fra hverdagen. De kan også tale og opfører sig på måder, der afskærer sig fra andre undervisere, der giver dem en fordel ift. at fremstå spændende og engagerende.

Kunstneren kan levere i nuet

Ved at benytte sig af kunstnere ved projekter, der kræver aktiv deltagelse, har det også den fordel, at der kan leveres kunst af høj kvalitet og med fleksibilitet, der imødekommer forskellige behov. Danseinstruktører og folkemusikere, der har stor erfaring med deres instrumenter kan imødekomme temposkift, gentagelser, justerer taktslag mm., i det omfang, der er brug for det i de enkelte lektioner. Dette betyder at de kan levere i nuet, hvilket anses som en stor fordel, der ikke kan gengives af en playliste, fordi der opstår en dialog mellem kunsterne imellem og mellem kunster og udøver.

Kunstneres skal klædes på

Det er yderligere relevant at pointere, at det kan være

Brugen af kunstnere i projekter med aktiv deltagelse anses som særligt værdifuldt fordi de skaber nye måder at kommunikere, tænke og udtrykke sig på, samtidig med, at de kan tilrettelægge aktiviteterne efter behov og skaber unikke oplevelser, der kan favne bredt.

en stor fordel at udvælge de kunstnere, der kan varetage opgaven på en hensigtsmæssig måde, og derefter også indvie dem i, hvordan de bedst omgås målgruppen. Dette øger sandsynligheden for at opgaven bliver udført så hensigtsmæssigt som muligt. Ønsker man kunstnere, der skal kunne være omkring sårbare unge, der kan have diverse udfordringer med aktiv deltagelse, kan det derfor være en fordel, at udvælge de kunstnere, der har erfaring nok med deres kunst til, at de kan justere efter behov.

Den medskabende aktivitet

Brugen af kunstnere i projekter med aktiv deltagelse anses som særligt værdifuldt, fordi de skaber nye måder at kommunikere, tænke og udtrykke sig på, samtidig med, at de kan tilrettelægge aktiviteterne efter behov og dermed skabe en unik oplevelse, der kan favne bredt.

Udfordringer

Udfordringer er noget alle projekter er stødt på i større eller mindre grad, men det er også udfordringer, de har lært noget af.

Koordinering

Generelt er der mange skemaer der skal gå op, og kollektivt refereres der til koordinering som en stor udfordring og at det kræver et stort arbejde, hvad end det drejer sig om skoler, plejehjem eller patienter. For skoler opdagede En Som Mig, at det i høj grad handler om at være ude i god tid og inddrage lærerne, for at tilpasse aktiviteterne de enkelte undervisningsforløb – planlægningen af skoleåret foregår allerede året inden, og giver man sig ikke tid til det, bliver det meget svært at komme ind på skolerne.

Rolleafklaring og forventningsafstemning

Planlægning og kommunikation med eksterne støttepersoner kan også være en udfordring, men en forudsættende del af, at projektet lykkes bedst muligt. Med planlægningsudfordringer kan et grundlæggende kendskab til stedets, målgruppen og de parter der omgør målgruppen derfor være en fordel. Det kendskab opnåes bedst ved løbende dialog, tålmodighed og nysgerrighed.

Personalet der i de fleste tilfælde er projekternes støttepersoner skal briefes tilstrækkeligt til at kunne udføre den rolle, **de bevidst eller ubevidst får tildelt**; hvis f.eks. ikke personalet på plejehjemmene bliver briefet tilstrækkeligt opstår risikoen for, at dem på vagt

ikke er klar til, at projektet udfolder sig. Frivillige har forlængelse heraf en stor rolle for Os Der Stadig Lever, idet de kan mindske mange af de udfordringer, der kan opstå i forbindelse med planlægning og kommunikation, samt udførelse.

I samme dur findes personalet på uddannelsesinstitutionerne, hvor de sårbare unge har deres dagligdag og hvor aktiviteterne udspilles, og hvor det har en afgørende betydning, at personalet også deltager aktivt. I de tilfælde hvor det ikke var kommunikeret tydeligt nok omkring vigtigheden af deltagelse, var de unge langt mindre engageret og modige nok til selv at deltage, hvilket kompromitterede formålet og resultaterne. Udfordringer i form af tydelig kommunikation og planlægning kan derfor have større konsekvenser.

Tilgængelighed og mobilitet

Tilgængelighed kan yderligere nævnes som en udfordring i planlægningsregi. Skal man "ud af huset" kan det være svært at få syge patienter ud i storm eller mudder, og afstand til forskellige kulturoplevelser kan i sig selv være en udfordring, der skal overvejes. I forlængelse af arbejdet med syge patienter er det også relevant at have in mente, at der kan opstå tilbagefald i deres helbred, der gør at der kan forekomme aflysninger. Denne udfordring har man i Kulturkraft imødegået med overbooking, så der var plads til, at der opstod aflysninger uden det påvirkede deltagerantallet.

Terminologier

Det findes relevant at fremhæve udfordringen om terminologi og sprogliggørelse på tværs af sektorer. Der er både tale om "omtalen" af målgruppen ifølge med stigmatisering samt faglige term i tværfaglige samarbejder. Fod På Gulv har f.eks. haft diskussioner om, hvordan man bedst omtaler målgruppen "sårbare unge", så det bliver et rammende udtryk, men ikke stigmatiserer eller andetgør målgruppen man ønsker at arbejde med. Det er også essentielt at være nysgerrig på hinanden, og forsøge ikke at være for fastlåst i sine egne begreber og termer, men forventningsafstemme løbende i samarbejdet, så sproget ikke skaber unødvendige misforståelser.

Sammenhænge mellem kunsten/kulturen og sundhed

Kultur og Sundhed er gensidigt givende

I vores evaluering bliver vi stillet spørgsmålet: kan man overhovedet adskille kunst/kultur og sundhed? Hvilket vidner om, at der er en forståelse af, at de to sameksisterer og er gensidigt givende.

Når man sammensætter kunsten/kulturen og sundhed lader den til at have nogle fordele, der eksempelvis er italesættelsen af trivselsudfordringer gennem kunstnerisk udfoldelse. En Som Mig erfarede, at hvis man generelt beder elever om at lave film om noget de

” *I vores evaluering med projektet bliver vi også stillet spørgsmålet: kan man overhovedet adskille kunst/kultur og sundhed? Hvilket vidner om, at der er en forståelse af, at de to sameksisterer og er gensidigt givende.*

kender til, er det oftest film, der omhandler at skulle finde sin plads i fællesskabet. Derfor har det givet mening at sætte fokus på emnet.

Samspillet er også med til at skabe basis for fællesskaber, der kan styrke den mentale trivsel. Samtidig erfarede Fod På Gulv, at folkedans er med til at få pulsen op og forbedre konditionen, og dermed det fysiske helbred. Helt konkret er det også med til at skabe kontakt til andre, fordi man tager hinanden i hånden og danser sammen, hvilket fordrer samvær med andre.

Os Der Stadig Lever udtrykker, at dét, at være på et plejehjem kan være forbundet med ulykkelige stunder, da det er et sted man kommer hen som et sidste sted. Det, at der har været pårørende og friville med og der har været mulighed for at sætte sig ned, se film, høre musik, synge sange og spise kage, er en stor oplevelse, fordi det er noget de har gjort meget i deres liv. De erfarede, at filmvisning på plejehjem,

har været en sansestimulerende oplevelse, og på den måde argumenterer de for, at sundheden har smittet på kulturen og vice versa:

” Vi ser vores plejehjem i lyset af sundhedssektoren – det er jo velfærdssystemet der sætter ind, når vi indgår i ”det sidste stop” i livet – Velfærd i sig selv inkluderer trivsel og helhedsorienterede og fællesskabende oplevelser. Derfor bliver det essentielt at bringe kulturen ind på plejehjemmene i en anerkendelse af at livet er meget mere end at ”være i live”. (Os Der Stadig Lever, 2024)

For Kulturkraft er det kunsten, det medskabende og dialogen kernen. Her fokuserer man på den ”undrende” dialog, sammen med den medskabende aktivitet, som bidrag til det, at leve et aktivt og meningsfuldt liv med længerevarende og livstruende sygdom. Her skabes meningsdannende perspektiver på en tilværelse der er svær at være i, og et fælles sprog med ens pårørende og de andre deltagende. Kunsten og kulturen er altså den centrale medspiller i projektet.

Hvad kan kunsten?

I forlængelse af ovenstående kategori, er følgende et forsøg på at rammesætte, hvad det er kunsten og kulturen kan for sundheden blandt projekternes målgrupper. Herunder både kunsten og kulturen som helhed, samt de specifikke genrers potentialer for sundheden.

Litteratur og film er en tilgængelig udtryksform. At få eleverne til at skrive og producere en film gør, at egne oplevelser kan blive nogle andres når man skriver om andres oplevelser - og det lader til at være nemmere at skrive om andre end at række hånden op og fortælle om sine egne oplevelser med eksempelvis ensomhed.

Samtidig adskiller filmskabelse sig fra de aktiviteter man oftest udfører i skoleregi, og derfor er der andre kompetencer, der kommer i spil, når man laver film, og det kan få nogle til at ”shine”, der ellers falder i baggrunden i hverdagen. Selve kunstformen fordrer også, et behov for en vis bevidsthed over hvad man gør og hvorfor man gør det, når man laver film. Det skal også være troværdigt og fordrer at man tager opgaven seriøst og formidler det på en ordentlig måde.

Der er altså særlige egenskaber omkring italesættelsen af trivsel i anvendelsen af det medskabende møde med historiefortællingen. Den narrative tilgang er altså både med til at åbne for svære emner, og skubbe til de sociale dynamikker der ofte også er en stopklods for fællesskabet.

Ved **folkedans** er man først i et fællesskab med andre dansere, musikken og instruktøren. I Fod På Gulv skal de unge ikke performe for nogen, **de skal bare være der sammen med de andre i nuet**. De skal heller ikke konkurrere med hinanden, og da folkedans ikke er så udbredt, starter alle på samme niveau.

Indbygget i folkedansen er der en række værdier, der kropsliggøres: man hjælper hinanden undervejs for man er afhængig af helheden; individet indgår i flokken - der er altså tale om et fokus på helheden, ikke den enkelte, og dansen skabes i nuet.

Dertil kræver dansen også fysisk aktivitet og berøring, som adskiller sig fra mange andre kunstneriske og kulturelle oplevelser, og beviseligt udløser endorfiner og påvirker følelsen af fællesskab og glæde.

Dokumentarfilm som genre har nogle kvaliteter i forhold til at lære sig selv at kende på en anden måde, mens den tager udgangspunkt i den virkelighed vi lever

i, selvom der kan forekomme kunstneriske valg om fremstillingen af denne virkelighed. Ved at benytte sig af film som kunstform, sætter man flere sanser i spil på samme tid, og det rammer et bredt publikum, og gennem dens skildring af relaterbare personer kan den behandle emner, der kan være tabubelagte eller svære at forholde sig til.

Målrettede, fokuserede og faciliterede kulturoplevelser, som Kulturkraft er, spiller på alle kunstens og kulturens parametre om, at skabe dybde, forståelse og perspektiv i ens hverdag: tilpasset til den livsændrende situation patienterne befinder sig i.

Projektet indikerer, at det at opleve kunsten og få den formidlet af professionelle, skaber forståelsesrammer og perspektiver der giver dem ny indsigt i deres situation. De medskabende møder giver rum til selvforømmelse og bearbejdning af noget der er svært at sætte ord på, og den faciliterede dialog sætter rammen for fælles undring og sprogliggørelse af sygdommen og livet med sygdommen. Kulturkraft oplevede fx at der blev dannet stærke relationer deltagerne imellem, da der opstod gråd og tårer, når patienterne og de pårørende havde brugt de fire billetter.

Del 2

Opsamlinger fra den lille pulje

På baggrund af de i alt 30 mindre projekter som indsatsområdet har støttet i perioden 2021- 2024, bygger denne opsamling og evaluering på afrapporteringer fra 3/4 af projekterne. For at komme nærmere projekternes samlede erfaringer og resultater. Projekterne har ikke haft som krav, at skulle bidrage med ny forskningsbaseret viden, og der er derfor fokuseret meget på den udviklende viden akkumuleret i det samlede projektportfølje.

Projekterne er her opdelt i 5 kategorier, hvor vi ser ligheder og forskelle i projektilgange og kunstneriske aktiviteter. Det skal dog i denne forbindelse understreges, at projekterne rummer en bred vifte af aktiviteter og genrer, hvorfor disse kategoriseringer ikke er dækkende for projektets omfang, men blot

skal forstås som et forsøg på at samle og danne nogle overordnede linjer.

I det følgende gennemgås projekterne overordnet, med opsummerende resultater og erfaringer.

Projekterne i denne gennemgang deles op i kategorierne:

- Musik og lyd
- Sang
- Interventioner på sundhedsinstitutioner
- Det medskabende møde med kunsten
- Formidling

Bliver du nysgerrig på det enkelte projekt, kan du finde et katalog over afrapporteringer på Kulturkantens hjemmeside.

www.kulturkanten.dk/kunstsundlab

MUSIK OG LYD

baseres på projekterne

- Koncerter for kræftpatienter og pårørende i samarbejde med kræftens bekæmpelse,
- Vores koncert,
- Musikken binder os sammen med et evigt minde,
- Koncertrække til afmystificering af vores dødelighed og
- Yoga Sound Journeys.

Musik og lyd

Denne kategori består af projekter, hvis fokus har været på musik og lydens effekter. Dette indebærer at musikken eller lyden har været samlingspunktet, hvor igennem det har været muligt at berører emner som, dødelighed, mental trivsel og fællesskaber. Her har mange af projekterne blandt andet haft fokus på udsatte, sygdomsramte og svage borgere. På baggrund af særligt målgruppen vedrørende de svage borgere, har det derfor været centralt for mange af disse projekter at være til stede ude hos borgerne på f.eks. bosteder.

Projekternes erfaringer

På baggrund af projekternes egne fremhævede erfaringer, fremhæves særligt to:

Forberedelse

Den første erfaring omhandler tiden inden selve aktiviteten, idet de påpeger, hvordan forberedelse er centralt. Forberedelsen indebærer en række forskellige fokuspunkter, som projekterne har nævnt én eller flere af. For det første er det centralt at være forberedt i forbindelse med den konkrete målgruppe, som er omdrejningspunktet for aktiviteten. I denne forbindelse

står personalet derfor også som et vigtigt element i forberedelserne op til aktiviteten. Dette indebærer f.eks. at inddrage personalet i processen, herigennem øges trygheden for deltagerne, idet personalet kender deltagerne godt. En tredje gren af forberedelserne, er ens egne forventninger til projektet, her pointeres det eksempelvis, hvordan det er en tidskrævende proces, som man må være forberedt på forinden.

Lad kunsten tale

Den anden erfaring, som projekterne påpeger, er hvordan kunsten og musikken spiller en central rolle for, bearbejdningen af aktivitetens tema eller emne og at det derfor ikke er nødvendigt at pakke emnerne meget ind, men at lade musikken tale for sig selv, idet den har en indflydelsesrig stemme.

Projekternes resultater

I forbindelse med projekternes resultater, kan der dannes to overordnede konklusioner.

Musikkens bidrag til oplevet øget livskvalitet

For de tre projekter, som særligt havde udsatte, svage

borgere som målgruppe blev det tydeligt, hvordan alle projekterne var med til at øge deltagerne livskvalitet. Projekterne fremhæver hver især, hvordan eksempelvis både beboere på bostederne, men også det tilknyttede personale, gav udtryk for glæde og en positiv ændring efter deltagelse i projektet. Her fremhæves det, hvordan mange af deltagerne oplevede en ro, en meditativ tilstand under, men også efter projektet. Dette ses blandt andet gennem citatet ”En dreng, der ellers er meget urolig, blev over et stykke tid mere og mere rolig. Til sidst gik han ind og lagde sig på gulvet i domen, krøllede sig sammen og lå som en lille skal, helt i ro.” (Vores koncert).

Musikkens bidrag til det trygge samtalerum

For de to projekter, som havde dødelighed som emne, står det klart hvordan disse projekter blandt andet var med til at skabe et samtalerum for deltagerne, hvor det blev muligt at snakke om døden. Her blev det klart, hvordan projektet havde berørt en sårbarhed om emnet og italesat døden, som deltagerne efter projektets afslutning tog med sig videre.

Sang

Projekternes formål har været at synge. Her har målgrupperne været forskellige, helt fra spædbørn til ældre, men også med fokus på særligt svage og kronisk syge. Der har også været et fokus på at efteruddanne og oplyse det eksisterende kormiljø, så flere korledere bliver opmærksomme på sundhedseffekter af sang, samt får flere værktøjer til arbejdet med "det sundhedsfremmende kor".

Projekternes erfaringer Samarbejd om rekruttering

Det er folkeoplysende foreninger, sangkraftcentre og sangskoler der har været afsender på projekterne. De peger alle på at brede samarbejder med alt fra sundhedscentre, sundhedsplejen, plejehjem og non-profitorganisationer (ex. Kræftens Bekæmpelse og Lungeforeningen) er gavnlige, særligt for rekrutteringen.

Videndeling gavner miljø og styrker indsatsen

Der er mange indsatser i gang på tværs af regionen og landet, hvor sundhedssang er en fælles faktor. Og der er mange måder at gribe det an på, men alle steder skal det forankres stedsspecifikt. Videndeling er derfor en essentiel faktor, og Sangens Hus i Herning har været en markant medspiller i den proces.

Videndeling forlænges også internt i miljøet, og det har været essentielt at skabe rammerne for netværk og kurser der har kunnet klæde både korledere og sundhedspersonel på.

Tilpasset sang til målgruppen

Projekterne påpeger, at sangaktiviteten i sig selv ikke gør den store forskel; der skal kunne tilpasses undervejs: fx er det vigtigt at bidrage med vejtrækningsøvelser, med motoriske øvelser ved opvarmningen og nogle har endda holdt foredrag om sangens gavnlige effekter for at øge bevidstheden hos deltagerne. For "mere sang til de aller mindste" blev det også påpeget, hvordan inddragelsen og uddannelse af sundhedsplejerskerne har været kernen i at få sangbøgerne ud til de sårbare forældre, der gerne skal synge mere for og med deres børn.

Projekternes resultater

Da sang er veldokumenteret, som gavnligt for den almene sundhed, fremhæves dette ikke som resultater i projekterne, men der er to resultater som er tydelige på tværs af alle projekterne relateret til sang

Sangen virker godt på fysikken

Flere meddeler, at de "glemmer deres smerter" når de deltager i korsang, og får faktiske værktøjer med

hjem, de kan anvende i hverdagen når smerter og angst overtager.

Der findes også meget forskning omkring hvordan musik, sang og rytmer styrker hjernens udvikling, fra man er helt spæd.

Sangen er stærk for fællesskabet

Sundhedssang projekterne oplevede en overvældende tilslutning til deres kor-arrangementer og der har været fast tilslutning – med deltagere på tværs af generationer som er kommet igen. Arrangørerne bemærker, hvordan der løbende opstod mere og mere snak i pauserne. Fælles for dem alle har været, at frafaldet har været meget lavt, trods målgrupper hvor flere er meget syge.

Sangen styrker fællesskabsfølelsen, og særligt for barnforælder styrker det nærheden og kontakten. En nærhed der kan være særlig vanskelig at etablere, hvis man som forælder er i en udsat position og i risiko for forværring. Her fortælles det hvordan forældre har oplevet et unikt og simpelt værktøj, hvor sangen har virket beroligende på barnet og forælder i høj-stress situationer.

SANG

baseres på projekterne

- Sund med Morgensang,
- Mere sang til de allermindste
- Sangkraft Hjørring – sundhedssang pilotprojekt
- Sundhedssang – en palette af muligheder (inkl. korindsatsen SMIL PÅ)

Interaktioner på sundhedssituationer

Projekterne har det overordnede formål med projektets kunstneriske aktivitet at skabe interventioner eller oplevelser ude på forskellige sundhedsinstitutioner. Dette indebærer interventioner i form af noget performativt, filmvisning eller udstilling/kurateret space, som dermed er med til at skabe oplevelser der for beboerne eller patienterne, der ligger udover den almindelige daglige gang på sundhedsinstitutionen.

Projekternes erfaringer

På baggrund af projekternes erfaringer, peges der særligt på udfordringen omkring relationsdannelsen og etablering af det tidlige samarbejde er centralt for projektets tilblivelse

Forberedelse er nøglen

Der er mange regler og krav, officielle såvel som uofficielle, når man træder ind i sundhedssektoren, som kun personalet på stedet kender. Det udfordrer den kunstneriske udfoldelse, og forventningsafstemning og tidlig dialog er nøglen til succes. I den forbindelse understreger projekterne, hvordan kommunikationen med sundhedssektoren og dertil det rette

sundhedspersonale er vigtig for et vellykket projekt. Det er med andre ord centralt, at man forbereder sig og undersøger på forhånd, hvad det kræver at få adgang til det ønskede felt.

Den gode dialog og relation skal opdyrkes

Projekterne understreger at kommunikation og samarbejde er essentielt. Dialogen kan med fordel tages ansigt-til-ansigt, idet det kan være afgørende for projektets proces. Der peges konkret på, at man skal give sig tid til "kaffemødet", og gå i dialog med nøglepersonerne lokalt. Der findes ikke umiddelbar modvilje til indgåelse af projekterne, men forventningsafstemningen er nødvendig og er svær på tværs af faglighederne.

Projekternes resultater

Alle tre projekter, som hver især har foretaget forskellige former for happenings på sundhedsinstitutioner, peger på en samlet positiv feedback fra deltagerne.

Begivenhederne giver frirum og fællesskab

Her fremhæves, hvordan aktiviteterne har skabt et

pusterum i dagligdagen på disse institutioner. Det har været en kærkommen adspredelse med disse aktiviteter, fra en hverdag, for mange af de deltagende, der er præget af utryghed og sorg. Her har disse aktiviteter blandt andet været med til at give deltagerne et socialt rum, et mødested, hvor samtalerne kan ændre fokus, hvor det ligeledes pointeres, hvordan dette har bidraget til at fremme den generelle livskvalitet.

INTERAKTIONER PÅ SUNDHEDSINSTITUTIONER
baseres på projekterne

- Film på Plejehjem
- Home Away From Home
- Dans i Kulturklinikken

Det medskabende møde med kunsten

Disse projekter har det til fælles, at de har fokus på at skabe noget, gerne i fællesskab med andre ligesindede, hvis produkter derefter udstilles eller fremføres. Den kreative proces deltagerne inviteres til er her af performativ og visuel karakter eller skrivning.

Projekternes erfaringer

Som en særlig vigtig pointe, som næsten alle projekter nævner er målgruppen.

Kend målgruppen

Selvom projekterne har haft fokus på forskellige målgrupper, nævner de alle, hvordan projekterne har erfaret at det kan være vanskeligt at arbejde med disse. Derfor fremhæver de f.eks., at der kræves meget forarbejde og tid på at få skabt et så godt forløb for målgruppen som muligt og derudover disses behov, som kan være afgørende for deltagelsen i projektet.

Den gode introduktion og det trygge rum

Som endnu en erfaring, nogle af projekterne fremhæver, er den gode introduktion. Det er her vigtigt deltagerne, men også andre samarbejdspartnere får en god

introduktion til projektet, således der fra start sikres klarhed over formål og hvem projektholderne er. Dette kan have en positiv effekt på projekternes videre forløb.

Giv forberedelsen tid

Som en sidste erfaring, som går igen ved nogle af projekterne, er fokus på den gode kommunikation og koordinering. Her pointeres det, hvordan man skal have for øje, at koordineringen mellem projektets partnere er tidskrævende, men at det samtidigt er vigtigt at den gode kommunikation sikres.

Projekternes resultater

For mange af projekterne, som arbejdede med unge, pointerede projekterne, hvordan det generelt har været udfordrende at arbejde med denne målgruppe, men at der samtidigt i projektperioden skete en tydelig udvikling af deltagerne.

Ejerskab og stolthed

Her fremhæves det, hvordan målgruppen kan være forsigtige og tilbagetrukne til at starte med, men at der med den rette guidning og støtte af lærere eller lignende

sker en forandring, og at de unge i disse projekter åbner sig op og tager ejerskab over deres egne værker. Hertil pointeres det, hvordan der ses en tydelig stolthed og workshoppens outcome.

Denne følelse af ejerskab rækker dog udover projekterne med de unge, og er derfor gældende for samtlige projekter i denne kategori. Her beskrives det, hvordan stolthed, men også overraskelse og glæde over projektet og produkterne er en gennemgående beskrivelse hos deltagerne.

Det skabende pusterum

Som en sidste pointe i forhold til projekternes resultater, peger nogen yderligere på, hvordan selve mødet om det kreative er givende. Selve formatet adskiller sig fra det trivielle hverdag og giver derfor et godt pusterum, men hvor man ligeledes kan møde andre, som står i en lignende situation som én selv.

DET MEDSKABENDE MØDE MED KUNSTEN
baseres på projekterne

- Ud-Tryk
- PRES
- Livsbilleder
- Øje for Ord
- Ode til Livet
- Det Femte Lys

Formidling

Projekternes formål rummer blandt andet den intention at formidle kunsten og kulturen, men også at sætte fokus på kunstens og kulturens sundhedsfremmende egenskaber. Dette sker dog på meget forskellige måder, idet det blandt andet gøres gennem en podcast, en trivselsundersøgelse og en konkret udstilling.

Projekternes erfaringer

Projekterne er meget forskellige, og deres erfaringer er derfor svære at opsummere i generelle termer, men overordnet er der noget der peger på at

Strategisk formidling kræver inddragelse og særhensyn:

- Kultur med mening har til formål at formidle tiltag indenfor kunst og kultur som sundhedsfremme i en lokal kontekst – hvilket betyder at de må bevæge sig efter den gode historie. Projektet er vidensdeling i bred forstand, hvad angår kunst og kultur som sundhedsfremme.
- Hands on origami, pointerer hvordan der er blevet gjort konkrete erfaringer med de hjælpeværktøjer, som er essentielle for blinde og svagtseende. Her

fremhæves det, hvordan særligt navigationssystemet Navilens er særligt god, hvortil braille sjældent anvendes.

- ResiliENS gør det klart, at særligt en kontinuerlig indsats er vigtig for at modvirke mistrivsel. Projektet erfarede at denne kontinuerlige indsats blandt andet skulle indeholde voksenstyrede fællesskabende aktiviteter, men også med en vis frihed til selv at organisere aktiviteter.
- Hyldest til sårbarheden og The Gratitude Concert, viser, at kunsten og kulturen kan være et stærkt bidrag i strategisk kommunikation, når der skal sættes øget fokus på særlige indsatser og målgrupper i samfundets arenaer.

Projekternes resultater

På tværs af projekterne, har der generelt været stor opbakning til projektets aktiviteter. Idet deltagelsen har været stor, fremhæver projekterne ligeledes hvordan feedbacken til aktiviteterne har været positiv. Der har dermed været interesse for projekternes overordnede aktiviteter og fokusområde.

FORMIDLING

baseres på projekterne

- Kultur Med Mening
- ResiliENS
- Hyldest til Sårbarheden
- Hands On Origami
- The Gratitude Concert

Del 3

Brugernes oplevelse

Overvejelser

Denne del bygger på et spørgeskema (herefter rapporten), som samtlige af de 30 mindre projekter, har fået tilsendt. Spørgeskemaet var en brugerundersøgelse, der skulle bidrage til de enkelte projekters dokumentation og indikere brugernes oplevelser og effekt. Det skulle også give fondsgiver et indblik i målgruppen.

Brugerundersøgelsen var et krav ved afrapportering for den lille pulje, og blev udarbejdet centralt fra Kulturkanten. Her har spørgeskemaet forsøgt at ramme bredt og fleksibelt, så det kunne rumme de mange ubekendte faktorer når puljen endnu ikke var åbnet. Kulturkanten har hele tiden været opmærksomme på, at brugerundersøgelsen var eksperimentel, og der er set i bakspejlet plads til forbedring.

Alligevel opsummeres resultaterne, da der ligger nogle perspektiveringer fra brugerne som kan være relevante for kommende projektmagere – samtidigt ligger der gods til refleksion, hvis man som fondsgiver vil arbejde videre med centrale brugerundersøgelser. Man skal dog gøre sig grundige overvejelser omkring hvorfor, inden man bruger ressourcer på det.

Den generelle udfordring har været, at mange projektledere synes det har været svært og grænseoverskridende at bede deltagere om at svare på "et iskoldt" spørgeskema, også selv om alle har kunne se relevansen af det. Dertil har der været projekter, hvor det har været uetisk (f.eks. ved børn) eller på grænsen dertil, og hvor målgruppen har skullet være tænkt anderledes; f.eks. kunne det give mere mening af sende et spørgeskema til den samarbejdende part frem for slutbrugerne som f.eks. når der er tale om interventioner på sundhedsinstitutioner.

I gennemgangen af denne brugerundersøgelse minder vi derfor læser om, at rapporten der er kommet ud af brugerundersøgelsen, ikke er retvisende for det samlede antal projekter, særligt fordi det ikke er alle projekter der har anvendt det, og deraf endnu færre brugere der faktisk har svaret. Men der er udvalgt en række spørgsmål og svar som sætter fokus på dele der er interessant at være sig bevidste om, både for potentielle nye projekter, men også for fondsgivers videre arbejde med videnindsamling og -deling på området.

Hvem og hvorfor?

Kort om hvad der kan være faktor for motivation og særlige brugergrupper – dette er mest relevant hvis deltagelse i aktiviteterne baseres på noget frivilligt, eller hvis man som facilitator skal rekruttere til forløb.

Som første centrale spørgsmål er det interessant at kigge nærmere på de typiske brugere i projekterne. I nedenstående diagrammer fremstår det, hvordan brugerne hovedsageligt er mellem 60-69 år, hvortil 66 % af brugerne er kvinder. Derfor anses den typiske bruger for at være en kvinde i alderen 60-69.

For at forstå, hvordan brugerne får adgang til projekterne og om, hvorvidt deltagelsen sker af egen drivkraft eller gennem henvisning fra lærer, sundhedsplejersker eller bekendte. Svarerne fra spørgeskemaet peger på, at langt over halvdelen af deltager selv opsøger aktiviteterne. Dette kan ses i diagram 4, som netop fremhæver at 66%

af deltagerne selv har fundet frem til den pågældende aktivitet.

Som projekternes afrapporteringer er indkommet, vil vi dog gerne stille spørgsmålstejn ved denne – der er mange der er ”frivilligt” henvist af en faciliterende part, og der er derfor ikke meget der tyder på, at deltagelse opstår ”spontant” på baggrund af annoncer og lignende.

I forlængelse af ovenstående er det netop interessant at kigge nærmere på de bevæggrunde, brugerne har, for at deltage i aktiviteten. Besvarelserne af dette spørgsmål, har været i prosa format, som dertil har skulle bearbejdes manuelt, for at kunne give over-og indblik i de bevæggrunde brugerne har haft. Derfor består diagram 3 af fem overordnede kategorier, som særligt var fremtrædende i respondenternes svar.

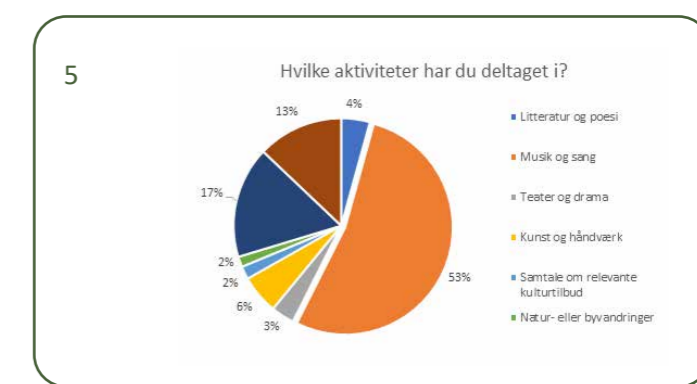
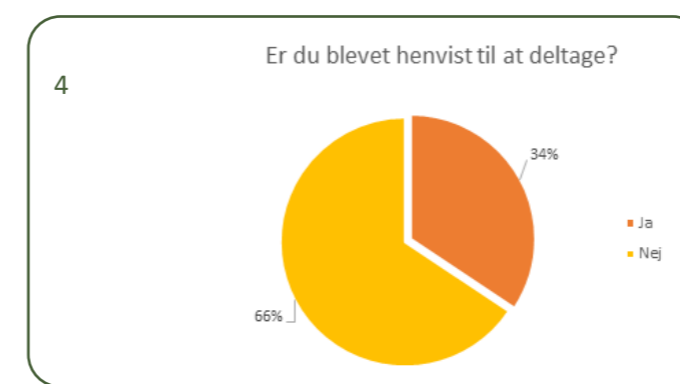
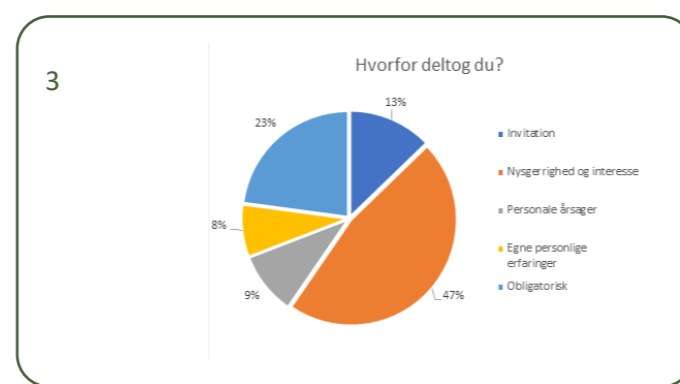
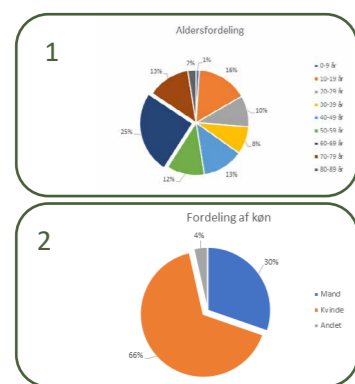
Som diagrammet illustrerer, beskriver brugerne i størstedelen af besvarelserne, hvordan deres deltagelse skyldes en nysgerrighed og interesse. Denne interesse kan både være et udtryk for en generel interesse for aktivitetens kunstneriske indhold, men yderligere fremhæves det, at interessen og nysgerrigheden også kan være i forhold til aktivitetens utraditionelle format og emnefelt.

Som det kan ses i diagram 3, begrundes deltagelsen også ud fra en forpligtigelse. Med dette menes der, at deltagelsen har været obligatorisk for nogle af brugerne, idet aktiviteten i visse tilfælde har været en del af et forløb afholdt af skoler. Det er dog værd at lægge mærke til, hvordan størstedelen af begrundelserne bygger på en frivillig deltagelse, hvad enten de er blevet inviteret, har professionelle eller personlige årsager til at deltage eller blot har interesse for aktiviteten.

Ovenstående indsigter har haft fokus på brugerne i form af, hvordan gruppen ser ud, og hvorfor de har deltaget.

Rapporten vender sig nu mod aktiviteterne. For selvom de 30 mindre projekter, alle har fået tilsendt spørgeskemaet, er det langt fra alle, som enten har fået sendt det ud til deres brugere eller som har kunnet sikre at brugerne har svaret. Konsekvensen af denne udfordring kan dog også ses i besvarelserne. Dette kommer blandt andet til udtryk i diagram 5. Som diagrammet indikerer, er der en klar overvægt af deltagelse i aktiviteter med Musik og sang. Dette skyldes blandt andet at størstedelen af brugerne, som har besvaret spørgeskemaet, har deltaget i projekter, som netop har musik og sang som omdrejningspunkt.

Diagrammet er derfor ikke retvisende eller repræsentativ for den generelle fordeling af aktivitetstyper, som Sund med Kultur har støttet. Diagrammet kan dog anvendes til at tydeliggøre, bredden af forskellige genrer og kunstneriske remedier, som Sund med Kultur har støttet.

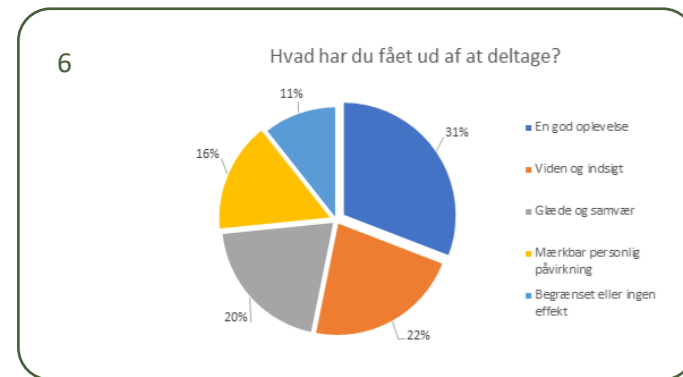

Hvilken oplevelse har brugerne haft?

Som afsluttende del på brugernes oplevelser stiller rapporten yderligere skarpt på udkommet og den feedback, som brugerne har givet til kende. For det første dykker rapporten ned i, hvad brugerne konkret giver udtryk for at de har fået med, efter deres deltagelse i den kulturelle aktivitet. Ligesom tidligere er besvarelserne af dette spørgsmål i prosa format, hvor besvarelserne manuelt er blevet gennemgået, for derigennem at få et overblik af brugernes output af deres deltagelse. Dette har medført fem overordnede kategorier som fremhæver, de mest udtalte resultater, som brugerne har fået ud af at deltage i aktiviteten.

Oplevelserne er overordnet til gavn

Som det ses i diagram 6, beskriver mange af respondenterne, hvordan de har fået 'En god oplevelse' ud af at have deltaget. Dette indebærer at brugerne har nydt det kunstneriske indhold eller lidt overfladisk

beskriver, at aktiviteten har været interessant. Der hvor brugernes besvarelser særligt bliver interessante er i forbindelse med de tre kategorier; 'viden og indsigt', 'glæde og samvær' og 'mærkbar personlig påvirkning'. Med afsæt i disse tre kategoriers samlede størrelse, peger undersøgelsen på, hvordan projekterne er med til at skabe mere end blot gode oplevelser, men derimod effekter, som bidrager til den personlige udvikling og den sociale sammenhængskraft.

Kategorien om 'viden og indsigt' peger på, at projekterne blandt andet er med til at sætte fokus på emner, som udvider brugernes horisont. Til forskel fra kategorien om den 'gode oplevelse', adskiller kategorien 'mærkbar personlig udvikling' sig, idet denne fremhæver, hvordan brugernes har været i tæt kontakt med deres indre følelsesliv. Dette beskriver brugerne, hvordan aktiviteten har haft særlig effekt og betydning for dem, også efter aktivitetens afslutning.

Som en yderligere del af respondenternes feedback, stiller rapporten skarpt på besvarelserne i forhold til, hvad der konkret var godt i aktiviteterne, men også hvad der var mindre godt. I forbindelse med respondenternes positive feedback fremhæves der i mange af besvarelserne; formidling, det kunstneriske indhold, fællesskabet og aktivitetens helhed. Det er dermed elementer, som respondenterne særligt mener har

fungeret godt i aktiviteterne. I forhold til formidlingen, beskriver mange af brugerne, hvordan denne har været særlig god grundet, opmærksomhed på målgruppen, gode formidlingskompetencer og imødekommenhed.

Dertil står det kunstneriske indhold også centralt, idet flere skriver, hvordan eksempelvis musikken og den tilhørende stemning har fungeret rigtigt godt. Som tredje centrale element, bliver fællesskabet også nævnt som et kernelement for brugernes oplevelse. Det handler med andre ord, om det fællesskab som aktiviteten skaber sammen med brugerne, som for mange har været et vigtigt element for deres deltagelse. I forhold til aktiviteterne helhed bliver dette beskrevet, som at aktiviteterne generelt har fungeret og at det samlede indtryk har været godt.

Der er plads til forbedring

For at få hele billedet af brugernes deltagelsesoplevelse, inddrages brugernes beskrivelser af det som har fungeret mindre godt i aktiviteterne. Nedenstående vil gennemgå de mest centrale fund, men hvor det er vigtigt at pointere, at størstedelen af svarerne giver udtryk for en generel tilfredshed med projekterne.

For det første fremhæver mange af respondenterne, hvordan den tidsmæssige strukturering, kunne forbedres. I den forbindelse fremhæves eksempelvis, hvordan der bruges meget tid på snak om sundhed i

stedet for den kunstneriske del. Her efterspørger flere for det første, at aktiviteten gerne måtte vare længere tid og for det andet at tiden skal bruges på det kunstneriske og i mindre grad på sundhedsforedrag. Som et andet element ses det også i besvarelserne, hvordan mængden af deltagere har påvirket aktiviteten og dermed brugernes oplevelse. Med andre ord beskrives det, hvordan der i nogle aktiviteter har været få deltagere, som på baggrund af aktivitetens format har medført en påvirkning af de tilstedeværendes oplevelse. For det tredje fremhæves det også, hvordan planlægningen kan forbedres, idet eksempelvis personale efterspørger at blive inddraget tidligere i processen, således der tages bedst hånd om målgruppen.

Del 4 Anbefalinger

**- til fremtidige projektledere
og organisationer**

Anbefalinger

Fra projekt til projekt!

Efter gennemgangen af mange projekter, kommer hermed forfatterens klare anbefalinger, hvis du står overfor at skulle kære et projekt inden for kunst og kultur som sundhedsfremme!

Hav et skarpt koncept!

Gennemgående erfaringer og anbefalinger er forberedelse. Ved at have udarbejdet et skarpt koncept gennem research og endda dialog med relevante eksperter eller fagpersoner, lader der til at være større succes med de øvrige dele af projekterne, og færre løbende justeringer af voldsom karakter. Forberedelse dækker i øvrigt over flere dimensioner; her er det vigtigt både selv at have en klar plan over, hvad der ønskes produceret, samt at have involveret og inddraget relevante andre, så der er de bedst mulige forudsætninger for et gnidningsfrit forløb arrangør og hjælpere imellem. Fod På Gulvs workshop for alle involverede fagpersoner og kunstnere kan agere eksempel på, hvordan projekter med gode ressourcer kan imødegå dette, da projektet særligt fremhæver netop denne forberedelsestid som essentiel for projektets succes. Selvom ikke alle har samme muligheder og ressourcer som signaturprojekterne, anbefaler vi at projekter, i det omfang det er dem muligt, sætter sig så godt ind i målgruppen som muligt og udvikler et skarpt koncept, så det er lettere for dem at tilgå og strukturere deres indsats. Kunstnerisk

”

”Kulturen skal ikke få lov at blive minimeret, fordi [målgruppen] ikke kan komme til kulturen”

(Os Der Lever, 2024)

frihed er selvfølgelig velkomment og der vil altid ske uforudsete ting, hvortil det også pointeres, at åbenhed over for ændringer i skemaet er fordelagtigt, men ved at have skarpt koncept som rettesnor, kan det være medhjælpende til håndtere eventuelle justeringer i forhold til formålet.

Kend din målgruppe!

Forberedelse som et udtryk for kendskab til målgruppen går også igen, og her ønsker vi at lægge vægt på, hvordan en god indsigt i målgruppen kan være afgørende for deres deltagelse. Gennem indsigt i, hvordan på dagen, målgruppen har mulighed for at deltage, hvor man kan opsøge dem, hvad deres behov er samt deres evner, argumenteres det for, at forberedelse til at sætte sig ind i disse elementer i tillæg til ovenstående anbefaling, kan være afgørende for projektets succes. Konkret kan vi se, at det handler om at komme i kontakt med målgruppen eller relevante andre, der har indgående kendskab til målgruppen og kan agere talerør. Hvis der er mulighed for at lære dem at kende, synes der, at skabes en fortrolighed, der kan være medvirkende til, at især sårbare målgrupper har større succes for (aktiv) deltagelse.

Hertil lægger også anbefalingen ikke at undervurdere målgruppens evner ved at sætte sig ind i deres behov og kunnen.

Samarbejd!

En anbefaling vi vil påpege, kan være behjælpelig i forlængelse af de to første anbefalinger og drejer sig om samarbejde. Foruden den allerede fremlagt pointe om, at fagpersoner eller eksperter kan være medvirkende til et succesfuldt projekt gennem forberedelse. Konkret anbefales det, ud over kontakt til fagpersoner eller eksperter, der kan give indsigt i målgruppen, at i netop denne pulje kan være relevant også at etablere samarbejde med kunst og kulturhuse samt sundhedssektoren, hvor sidstnævnte kan have en legitimerende funktion i forbindelse med at bruge kunst og kultur i sundhedssektoren, som kan forekomme mærkelig. Her kan det hjælpe at have en fagperson i hvid kittel til at sige god for ”behandlingen”. Et samarbejde lader til at kunne give flere ressourcer og mere viden, hvilket kan være kærkomment, og kan ses f.eks. i forbindelse med diverse relevante hjælpeværktøjer, der kan afstedkomme imødekommenhed overfor målgruppen. Det er dog vigtigt også at nævne, at det pointeres at samarbejde med sundhedssektoren, kan være vanskelig, og at klar kommunikation bliver fremhævet som en måde at imødegå denne udfordring. Især ansigt-til-ansigt møder anbefales.

Den gode kommunikation

En sidste anbefaling til projekter, der er fordelagtig at have for øje, omhandler den gode kommunikation.

Denne anbefaling bygger på mange af de mindre projekters erfaringer, som netop peger på vigtigheden af kommunikation, da det kan være afgørende for et vellykket projekt. Vi anbefaler derfor, at der skal være et klart fokus på projekternes gennemsigtighed. Dette indebærer at projekters samarbejdspartnere skal have viden og indsigt i projektets formål og fremgangsmåde, således der ikke opstår miskommunikation under projektet.

Den gode kommunikation handler derfor i det store hele om et godt samarbejde mellem projektholderne og samarbejdspartnerne. Kommunikationen kan blandt andet være særlig relevant i samarbejder med sundhedssektoren eller andet sundhedspersonale, idet der kan være mange retningslinjer, som for udefrakommende kan være skjulte. Af denne årsag er det derfor vigtigt, at samarbejdspartnerne er bevidste om projektets intentioner, og hvad det derfor kan kræve af både projektholderne og sundhedspersonalet at komme i mål. Derudover kan den gode kommunikation også blive central i forbindelse med projektets geografiske spredning. Her menes der at grundet projektets potentielle geografiske spredning, mellem aktiviteter, deltagere og afviklere, er kommunikationen netop central at have for øje. Den gode kommunikation skal derigennem indeholde klare linjer, hvor de involverede i projektet, gerne skal holdes opdateret. Der skal derfor ikke herske tvivl om, hvad projektet gerne vil, og hvordan det skal foregå, af nogen af de involverede i projektet

Forfatternes anbefalinger

Til Kulturkanten

(... og andre organisationer der kunne tænkes at arbejde strategisk med kunst og kultur som sundhedsfremme.)

Hold fast i jeres formål og udarbejd strategier og tiltag der bidrager til opfyldelse!

Bør man holde sig til én puljestrategi?

Dette er et spørgsmål vi ikke kan svare på, men vi kan give vores besyv med og pege på hvilke kvalifikationer vi umiddelbart ser de to puljestrategier har:

De små projekter har den fordel, at de kan være mere mobile og ramme bredere målgrupper. Vi vurderer at de har potentiale til at nå bredt rundt i Nordjylland og introducere kunst og kultur som sundhedsfremme, hvor den ikke er så tydelig eller benyttet. Den fungerer godt som værktøj til igangsættelse og miljøopdyrkelse, da puljen er fleksibelt sammensat, lille på administration og dermed nem at gå til en samarbejdspartner med.

Signaturprojekterne har indtil videre været mere konkrete angående målgrupper og tilgange, og de er derfor gode til at sætte fokus og retning og højere grad forankre den indsats de kommer med. De er gode

formidlingsprojekter, fordi de er videnstunge, og har en størrelse der kræver dedikerede ankerpersoner der bliver ambassadører for projektet. Denne strategi rammer mindre bredt, men kan have længere varende effekt på dem, de berører, og pga. af den tungere administration og større vidensindsamling nemmere at skalere og videreudvikle. Signaturprojekterne har generelt en størrelse, hvor professionel projektledelse forventes, og dermed også en større forventning om succes i gennemførelsen af projektet.

Som **konklusion** kan drages at begge puljestrategier kan noget. I forhold til Kulturkantens formål kan vi overordnet pege på, at den lille pulje er værdifuld for miljøopbyggelse, brobygning og eksperimenterende samarbejder. Hvad angår Signaturprojekterne, får vi på en anden måde hul igennem på tværs af sektorer og nogle anderledes dokumenterede effekter, som i højere grad er skalér- og integrérbare.

MEN

Som en regional aktør, kræver det at Kulturkanten gør sig meget bevidst om sin position i regionen, og hvordan en magtfuld spiller skal yde indflydelse på miljøet. Derfor er vores klare anbefaling, at man i højere grad fremover skal være faciliterende og tilbyde organiseret støtte

Hav fokus på projekternes forberedelsestid

Kulturkanten bør lægge et større fokus på projekternes forberedelse. For som indeværende rapport blandt andet slår fast, er projekternes forberedelse central for, hvor vellykket projekterne kan blive. Projekterne skal derfor inden starten på de reelle aktiviteter have brugt meget tid og fokus på detaljerne i projektet og have sikret sig, at projektet kan forløbe med så få forhindringer som muligt. Dertil kan denne forberedelse også have fokus på de tidligere beskrevne anbefalinger såsom; målgruppe, koncept, samarbejde og den gode kommunikation.

Det giver dog anledning til diskussionen om "hønen og ægget". For hvordan kan man bede potentielle projekter om at dokumentere projektudviklingsfasen inden projektet er bevilliget midler? Med udgangspunkt i dette anbefales det, at Kulturkanten enten giver projekterne

tid til forberedelsen efter bevilling, eller at bevillingen er betinget af projekternes forberedelse. Uanset, bør vejledning og støtte være en central del af projektets vej til tilblivelse.

Vær også en vidensbank

Slutteligt fremlægger vi, at oprettelsen af vidensbank vil kunne være projekterne behjælpelige. At være vidensbank behøver ikke betyde, at Kulturkanten skal vide alt, men at der findes et bagkatalog af relevante figurer, institutioner mv. der kan være gavnlige for projekter, der arbejder med kultur og sundhed. Denne pulje er lidt speciel, da den bevidst har med meget sårbare mennesker at gøre, og her vil vi argumentere for, at der også skal ligge et ansvar i at imødegå disse mennesker så velforberedt som muligt, så man ikke gør ondt værre med gode intentioner.

Vidensbanken kan derfor indeholde viden om, hvilke organisationer eller professionelle, der kan klæde projektholderen på til at varetage målgruppen, eller mere lavpraktisk, hvor man finder målgruppen; at have et ønske om at afholde en aktivitet for sårbare unge er ikke det samme som at vide, hvor de sårbare unge befinder sig og hvordan man kommer i kontakt med dem – eller får dem til at deltage.

At være vidensbank vil også øge tilførslen af ikke-støttede aktører. Det kan være et sted hvor potentielle partnere og andre interesserede aktører kan henvende sig hvis de ønsker at vide mere om emnet, eller ønsker at skabe forbindelser og netværk. Det vil derfor også være oplagt, at arbejde strategisk med miljøet, i form af netværks møder med fagligt indhold og til inspiration og videndeling aktørerne imellem.

Husk evalueringer

Men gør det for jeres egen skyld, og gør det så I kan følge med og få noget ud af det. Noget tyder på, at sammenhængen mellem afrapporteringer, evalueringer og den indeværende strategi ikke har været ordentligt

afstemt, hvilket afføder meget ekstraarbejde. Her kommer et par betragtninger på processen:

Brugerundersøgelser

Det giver for så vidt god mening at lave brugerundersøgelse, hvis man ønsker et andet perspektiv på virkning end den, kunstneren selv fornemmer, i sidste ende argumenterer vi også for, at det også kan virke legitimerende at introducere kunsten og kulturen i sundhedssektoren. Samtidig kan det også sige noget om, hvilke demografiske grupper, der deltager i kulturevents, hvilket kan give et brugbart indblik i hvilke målgrupper man formår at ramme, og hvilke man ikke gør.

Vores anbefaling til brugerundersøgelser handler om formatet og måden, hvorpå det udsendes. Her anbefaler vi, at man i højere grad gør brug af klassiske survey metodiske principper i stedet for at lade brugeren stå for at udfylde svar på spørgsmål. Et eksempel herpå kunne være, at i stedet for at stille spørgsmålet "Hvorfor deltog du?" og lade brugerne angive individuelle svar i prosa, stiller samme spørgsmål og angiver nogle svar kategorier.

Det kunne være

- Henvist af læge
- Egen interesse
- Obligatorisk
- Etc. (se eventuelt rapporten under Brugerundersøgelser, for at se vores inddeling)

Der er selvfølgelig altid mulighed for, at der er andre årsager, men her kan kategorien "anden årsag" være en mulighed at indføre, og i denne lade deltagerne angive svar.

Vi anbefaler også, at der tages hensyn til måden, hvorpå brugerundersøgelsen udsendes. Vi har læst fra et projekt, at det er svært for projektholderen selv at slutte en intim og sårbar aktivitet med at uddele et link til et spørgeskema. Hvordan dette kan og burde håndteres på er lidt uklart, men man kunne overveje muligheder såsom små uformelle interviews, der gengives på skrift eller at der bliver skabt et rum umiddelbart efterfulgt af aktivitet, hvor oplevelsen kan synke ind, hvorefter det kan tænkes at være lettere at tilgå deltagerne med en brugerundersøgelse. Dette ville aktøren selvfølgelig

skulle være bevidst om og have mulighed for at kunne gøre.

Evaluering af projekter

I evalueringen af projekter, hvilket de selv har skulle gøre og vi også forventer de skal i fremtiden, anbefaler vi, at der fra Kulturkantens side udarbejdes et fælles værdisæt, som I og de kan evaluere ud fra. Hvis I har en fælles og klar vision eller ønsker for udfald af projekterne, forestiller vi os, at det er lettere at spørge om, hvorvidt det er blevet opfyldt. Med andre ord, vil vi anbefale at der lægges en klar plan om, hvad og hvordan I ønsker at evaluere – hvad er det I skal have ud af det, og hvad er det I ønsker projekterne skal frembringe? Vi forestiller os ikke, at dette referer til kvantitative målinger eller at sætte tal og statistik på kunst og kultur oplevelser, men at et klart og fælles værdisæt giver et stabilt grundlag for evaluering. Dette gælder både for projektholderne og brugerundersøgelserne.

**KULTUR
KANTEN**